

УДК 159.972

Балухтіна О. М.¹, Ромашко Г. А.²

¹ канд. іст. наук, викл. ЗНТУ

² студ. СН-518 ЗНТУ

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРАЦІ Е. ДЮРКГЕЙМА «СУЇЦИД» ПРИ ВИЗНАЧЕННІ ПРИЧИН САМОГУБСТВ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Самогубство – найстрашніша проблема суспільства, яка не зникає століттями. Суспільство вважає, що лише сама людина винна у тому, що вона скоїла. Проте, вчені довели, що це не так.

Самогубством як науковою проблемою вперше зацікавився французький соціолог Еміль Дюркгейм, який у 1897 р. надрукував працю “Самогубство: соціологічний етюд”. Вчений вважав, що самогубство – це не наслідок психологічних відхилень людини, а суспільна проблема, коли суспільство впливає на індивіда таким чином, що особа заподіює собі смерть. Проаналізувавши статистику суїцидів у європейських країн, він виділив чотири види самогубств: егоїстичне, альтруїстичне, аномічне і фаталістичне.

Саме останньому виду соціолог приділив мало уваги, вважаючи його рідкісним.

Причинами егоїстичних суїцидів автор вважав шлюб, релігію, родину. Використовуючи статистику, соціолог зробив висновок, що незаміжні люди закінчують життя самогубством частіше, ніж сімейні, протестанти – частіше, ніж католики, а чоловіки – частіше, ніж жінки (співвідношення 4:1). Насамперед, він пояснював це тим, що людина відділилася від суспільства, намагаючись захистити свої інтереси і свободу, стала сама по собі, що пригнітило її стан і призвело до страшного фіналу. Людина не знаходиться у гармонії з суспільством, відчуває себе самотньою, тому не може довго жити.

Наступний, альтруїстичний суїцид, є повною протиположністю егоїстичному виду, бо пов'язаний він з повною єдністю і відданістю суспільству. До такого виду вчений відносить самогубство: 1) жінки після смерті її коханого; 2) хворих та старих людей; 3) слуг після смерті їх правителя (в сучасному світі – застаріле). Причиною таких дій є те, що люди дуже поглинуті суспільством, залежать від нього, не хочуть відстоювати своє право на життя. Це підштовхує їх на незворотні дії.

Найбільше цікавили вченого аномічні самогубства, які, на його думку, зустрічаються частіше всього. Відбуваються вони в часи великих суспільних потрясінь, економічних криз, коли індивід втрачає можливість пристосуватись до нових соціальних перетворень і втрачає зв'язок із суспільством. Автор поділяв аномію на два види: економічну та сімейну. Перший вид – це порушення встановленого нормативного порядку, що з відносною точністю фіксує максимальний рівень матеріального благополуччя кожного суспільного класу. Вчений стверджував, що в часи економічних злетів та падінь відсоток самогубств збільшується (це положення підтверджується й на прикладі України). Саме у часи кризи людина втрачає більшість свого майна, впадає в розчарування і завершує життя через відсутність цінностей. У часи економічних злетів людина, не отримуючи прибутки у такій самій мірі, як інші, починає ненавидіти усіх, віддаляється від суспільства і також йде з життя. Для сучасної України це не актуально, на відміну від економічно розвинених країн світу. Важливим є також те, що на статистику зростання аномічних суїцидів впливає частота розлучень. Сімейна аномія пов'язана з порушенням рівноваги та дисципліни, що забезпечується сім'єю. Позитивним за останні роки, вважаємо, хоча і незначне, але скорочення розлучень в Україні. Отже, саме економічна криза, сімейні проблеми, військові дії на сході країни – все це дало нашому суспільству велику кількість самогубств. Хоча офіційної статистики не існує, з інших джерел відомо, наприклад, що з 2014 р. понад 100 ветеранів АТО наклали на себе руки.

Загалом, згідно рейтингу ВООЗ, Україна належить до країн з високим рівнем самогубств. У 2000 р. на 100 тис. населення припадало 29 самогубств, через 10 років кількість знизилася до 18, але за останні кілька років знову зросла до 20. За даними Державної служби статистики у 2017–2018 роках жертвами самогубств стали більше, ніж 7 тис. українців. Однак, як позитивну тенденцію необхідно відзначити розуміння державою суті проблеми та намагання зменшити її масштаби. Підтвердження цих слів ми вбачаємо у внесенні змін до ст. 120 ККУ від 8 лютого 2018 р. про те, що доведення особи до самогубства карається законом у вигляді трьох років позбавлення волі.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що тема самогубства актуальна і для сьогодення, і тільки суспільство може припинити тяжкі наслідки своєї байдужості до індивіда. В Україні присутні як загальносвітові тенденції (пропорції самогубств чоловіків та жінок в Україні – 3:1), вперше представлені Е. Дюркгеймом, так і достатньо специфічні відхилення в суїцидальній поведінці населення (переважання самогубств в сільській місцевості над світовою тенденцією – зростання суїцидів у більш економічно розвинених районах). Отже, очевидно, що ідеї Е. Дюркгейма і досі стимулюють науковий пошук, викликають цікаві паралелі та бажання знайти підтвердження фактів у сьогоденні.